

به نام خدا

سجدہ بے رکوع

مجموعہ سرودہای آیینی

شاعر اہل بیت علیہم السلام

محمد حسین تقوایی

سرشناسه	:	تقوایی، محمد حسین
عنوان و نام پدیدآور	:	سجده بی رکوع: مجموعه سروده های آیینی محمد حسین تقوایی
مشخصات نشر	:	شیراز: انتشارات فرنام، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	:	۹۶ ص
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۸-۵۳-۱
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۵ س ۴ ا ق / PIR ۸۳۳۷
رده بندی دیویی	:	۶۲/۱۸۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۳۶۵۵۸۰

سجده بی رکوع

محمد حسین تقوایی

□□□

طراح جلد: ریحانه شاکری

خصایر و پشت جلد از: استاد مجتبی رحمدار

چاپ اول: ۱۳۹۵

چاپ و بحافی: مجتمع چاپ دنیا

سیراژ ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۰۸-۵۳-۱

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

□□□

انتشارات فرنام: شیراز- کد پستی: ۷۱۵۷۸-۳۷۶۹۵

همراه: ۰۹۱۷۳۰۵۸۲۶۹

تماس با نویسنده: ۰۹۱۷۸۳۴۷۵۵۱

ایمیل: hossein.taghvaaee@gmail.com

فروش آنلاین کتاب: www.ketab.ir/farnam

[Instagram.com/Farnampublication](https://www.instagram.com/Farnampublication)

تمام حقوق برای مؤلف اثر محفوظ است. هیچ بخشی از این اثر بدون اجازه کتبی قابل تکثیر یا چاپ مجدد نیست و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ۲ قانون حمایت از ناشران تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

مقدمه

ای جنون عمری است می‌خواهم دلی خالی کنم
همزمان با ظهور اسلام و توسعه‌ی فرهنگ دینی، شعر و ادبیات
عرب نیز به موازات آن در ممالک مختلف بویژه در سرزمین
ظهور اسلام گسترش یافت. زبان‌آوری شاعران عرب چیزی
نبود که نتوان آن را نادیده انگاشت و بسهولت از کنار آن
گذشت. شاید با همین دلیل موجه بود که اعجاز قرآن نیز در
آن برهه خاص به حکمت نمود یافت و حتی قرآن در مقام
تحدی شاعران و سخنوران عرب را به مبارزه طلید.

با همه‌ی این اوصاف، نبی اکرم اسلام (ص) نگاهی
دوگانه و دوگانه به شعر داشتند چنانکه گاهی به کراهت از
شعر سخن می‌راندند و گاهی سخن شاعرانه را گنجینه‌ای
آرمان‌گرایانه از حکمت می‌یافتند که انّ من الشّعْرِ لِحِکْمَةٌ
این دوگونگی رفتار، برگرفته از منش دو گونه‌ی شعر بود
چرا که گاه شاعران در کلام خود به مضامین سخیف تن
داده و شعر را به قهقرا می‌راندند و گاه برخی دیگر از
شاعران قلم را دیگرگونه چرخانده و در مسیر تعالی انسان و

تفکرات عمیق بشری به خدمت می گرفتند. قرآن کریم تابعان گروه اول از شاعران را از راه فروماندگانی می داند که به بیراهه های جهل و تباهی فرو افتاده اند. در ادامه اما با لفظ «الا الذین آمنوا...» شاعران با ایمان را بر گروه گمراهان بی تعهد برتری مسلم می بخشد.

بی شک همین استثناء عظیم است که نسل متأخری از شاعران را به وجود می آورد؛ شاعرانی که در مکتب انسانیت اسلام رشد یافته و هنرمندی های خود را در گسترش آیین الهی به خدمت می گیرند. همین استثناء آشکار است که سرایق را در مکتب امام سجاده (ع) می نشاند و دِعبِل را در مکتب شاگردان و شیفتگان ثامن الحجج امام رضا (ع) قرار می دهد.

بعد از واقعه سراسر شور و حماسه عاشورا، برخی قلم را در نگارش مقتل هایی جانسوز می گردانند. برخی دیگر اشک و حماسه و هنر را به هم می آمیزند و قلم را در سبک فرزندان رسالت می گریانند.

در سرزمین ایران، مشتاقان مکتب امامت، هر گاه که شرایط را مناسب و چشم متعصبان خلافت را بدور می بینند تعزیه ای را سامان می دهند و روایت عاشورا را در زبانی ساده و گویا و تأثیرگذار به نمایش می گذارند. اگر چه زبان این طیف از سرایندگان آل بویه کاملاً با

ارادت و احترام به خاندان رسالت در آمیخته است اما هنوز تا کلام سراسر تقدیس عرفی شیرازی و محتشم کاشانی فاصله‌ای چند صد ساله دارد.

در دوران صفویه و همزمان با استقلال مرزهای ملی ایران، فرهنگ شیعی نیز هویت و جامعیت خود را یافت و زمره‌ای از شاعران ولایی پا به عرصه ظهور گذاشتند.

صله بخشی‌های شاه عباس و شاه تهماسب به دوستاناران این بیت (علیهم السلام) و به زر کشیدن شاعران ضعیف و متوسط چون شانی تکلو اگر چه وجهه و جنبه‌ی سیاسی داشت اما در شکل‌گیری شعر پرصلابت شیعی بی‌تأثیر نبود.

در دوره بازگشت ادبی که معارف ده‌ای میان فروپاشی حکومت صفویان تا دهه‌های پایانی حکومت قاجاریان را شامل می‌شود، شاعران ارادتمندی چون نمای جندقی، قآنی شیرازی، هاتف اصفهانی، وصال شیرازی و... ادبیات آیینی را در کنار تلواسه‌ها و هناسه‌های دوره‌ای حماسه‌های عاشورایی در آمیختند و برداشتی متعالی‌تر از شعر آرمانی شیعه ارایه نمودند. این دوره از تاریخ ادبیات علیرغم همه‌ی نوآوری‌هایی از این دست، متأسفانه مغفول مانده و شارحان و منتقدان شعر این دوره، کمتر از این منظرگاه به شعر این دوره نگریسته‌اند.

جریان تعالی یافته شعر آیینی در اواخر عهد قاجار و در شکل گیری انقلاب مشروطه نقشی آشکار و بنیادین دارد. هر چند انقلاب مشروطه را طیف های مختلف مردم از روحانیون گرفته تا روشنفکران فرنگ رفته و آزادیخواهان ملی تشکیل می دهند اما نقش ادبیات آیینی در زمینه سازی و بروز این انقلاب غیر قابل کتمان است. شعر آیینی اگر چه در دوره ی پهلوی اول و دوم رونق یافت، بدست اما در لایه های زیرین و پنهان جامعه همچنان بر فردا این خاص خود را داشت.

در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، شعر آیینی به جایگاه شایسته و بایسته خود رسید و ادبیات انقلاب اسلامی با ادبیات آیینی پیوندی ناگسستنی یافت.

انقلاب اسلامی که نظام فکری، فرهنگی و اجتماعی خود را بر پایه ی اندیشه های آرمانگرایانه دینی بنا نهاده بود نسلی از شاعران را بوجود آورد که با تلفیق حوادث روزهای انقلاب و جنگ با تاریخ عاشورا، بیانی حماسی و مردمی را رقم زدند. اگر چه این طیف از شاعران همواره از سمت و سوی شاعران دگر اندیش به واپس گرایی، شعارزدگی و خودفروختگی به نظام حاکم محکوم بودند اما این گروه همچنان بر منش فکری خود تاکید داشته و گونه هایی تازه از ادبیات دینی

را سامان دادند. اگر چه گرایش غالب این شاعران به سمت پنج قالب سنتی یعنی غزل، قصیده، مثنوی، دوبیتی و رباعی بود اما شاعرانی چون سلمان هراتی، قیصر امین پور، علی موسوی گرمارودی و دیگران، علاوه بر پنج قالب یاد شده، ادبیات آیینی را در قالب‌های آزاد نیز تجربه کردند و نمونه‌هایی زیبا از شعر در قالب‌های نیمایی و سپید از خود به یادگار گذاشتند.

از میان استان‌های مختلف کشور، استان فارس با برگرایی از سبک به ۳۰ سوگواره عاشورایی و ده‌ها کنگره و جشنواره شعر آیینی، در برپایی همایش‌های موضوعی سهمی سزاوار دارد.

از میان شهرهای محبت فارس، ششک شهرستان ادب پرور فسا به پرورش شاعرانی در حوزه نوحه سرایی و ادبیات آیینی و عاشورایی شهره است.

از میان شاعران اواخر عهد قاجار، اشعار دل‌انگیزی از فصیح الزمان فسایی در حال و هوایی ادبیات آیینی به یادگار مانده است. نعمت فسایی از دیگر شاعران ده‌های پیش نیز اشعار قابل تأملی در این زمینه دارد. مرحوم سیخ محمد جعفر فاخری فسایی از برجسته‌ترین شاعران این حوزه و از سرآمدان ادبیات آیینی این شهرستان است. اگر چه سال‌ها از درگذشت آن دلسوخته اهل بیت (ع) می‌گذرد اما اشعار سراسر شور و هیول در مجالس تعزیه و

رثای اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) جان
دلسوختگان را از شرار محبت شعله‌ور می‌سازد.

طی ماه‌های اخیر، برگه‌هایی از تاریخ زندگی این شاعر
گمنام نامی، در کتابی با عنوان «آینه فاخری» به همت
محمد حسین تقوایی گرد آمده است که همزمان با
مجموعه شعری که در دست شما خواننده گرامی است
بازتاب رسیده است.

محمد حسین تقوایی از شیفتگان کلام وحی و از مداحان
دلسوخته اهل بیت و از جمله معلمان دلسوزی است که
سال‌های سال عرصه خود را در پرورش دانش آموزان و
آموزندگان شر و باطل سری کرده است. از انجمن‌های
ادبی وی در کانون‌های فرهنگی آموزش و پرورش
زاهدشهر و فسا، شاعران جوانی پا به عرصه حضور
گذاشته‌اند که در ردیف بهترین شاعران نسل سوم انقلاب
به شمار می‌روند از جمله آقای محمد مهدی ستار - برنده
کتاب سال جمهوری اسلامی - که از دانش‌آموزان
مکتب اوست.

وی پیش از این کتابی با نام «چراغ روشن» را در
حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه نگاشته است اما کتاب حاضر
که با نام «سجده بی رکوع» زیور یافته است اولین
مجموعه شعری اوست.

محمد حسین تقوایی در زندگی خود، ادب و ایمان و
اخلاص را با هنر در آمیخته و کلمات را وسیله‌ای قرار

داده است تا دین و ارادت خود به ائمه‌ی معصومین را به شکلی هنرمندانه ادا نماید. مجموعه‌ی حاضر بخش‌هایی از مدایح و دلمویه‌های عاشقانه اوست که به ستارگان تابان امامت تقدیم شده است.

اشعار آیینی او، به مانند دیگر شاعران انقلاب، با حال و هوای روزهای انقلاب و دفاع مقدس در آمیخته و از این تلفیق فرخنده مضامینی شکل یافته است که روایت دردها و دلدادگی‌های اوست:

دشمن عشق شعله ور می‌گردد
از هر چه که هست بی‌خبر می‌گردد
بناست بی‌قعود تا شط رفتی
با سجده بر رکوع بر می‌گردد

در این مجموعه، اشعاری در قالب‌های مختلف سنتی گرد آمده است. شاعر اگرچه تجربیاتی در قالب‌های آزاد داشته است در این مجموعه ترجیح داده که از آنها استفاده نکند. نه تنها قالب‌های شعری این مجموعه کاملاً سنتی‌اند که حتی غالباً زبان و مضامین و مفاهیم معین آن نیز گرایش آشکاری به سمت و سوی سنت دارند. شاعر گاهی قفس تنگ سنت را می‌شکافد و از با زبانی امروزی تر لب به سخن می‌گشاید. با همه‌ی این احوال شعر او به جهت زبانی از نوآوری شاعران نوپرداز دهه هشتاد جا مانده و اشعار او به حال و هوای شاعران دهه هفتاد بیشتر شباهت دارد.

وی کاملاً از چند و چون زبان شعری معاصر آگاه است و بی شک آگاهانه خویش را از برخی افراطی گری های شاعران امروز بدور داشته و ساحت شعر خود را با برخی از تندروی های شعر دهه ی اخیر نیالوده است. وی در همین زبان نیمه کهنه، گاه به مضامینی نو، بکر و ناب دست می یابد و با کلامی دلنشین به بیان دریافت های خود از عشق می پردازد:

تا سحرهای از عشق به آب و گل ماست
 دلدگی عشق و جنون حاصل ماست
 آری به خدا، خدا زیارت کرده است
 شش گوشه صریحی که درون دل ماست

بیان چند و چون کلام این شاعر عیقده در این مختصر نمی گنجد. داوری این سروده های نامالبا انگیز را به درایت و دانش شما خواننده ی تیزبین و نه به سنج و امی گذارم تا با غور در اشعاری که حاصل سال ها دغدغه های شاعری اوست به نقد آنچه هست بپردازید. پس بی مقدمه قلم را زمین می گذارم و با شما مرور می کنم این واژه های شوریده را.

محمد حسین بهرامیان

شهریور ۱۳۹۵

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۱۵	دفتر رباعی و دوبیتی
۱۶	یارب
۱۶	بی نصیب
۱۶	کاش
۱۶	بی بردی
۱۷	بقیع
۱۷	سرمایه
۱۷	سب
۱۷	کافواه اشک
۱۸	نشانی
۱۸	راه الا
۱۸	چاه
۱۸	لحظه های عاشورایی
۱۹	زیارت
۱۹	رویش
۱۹	استغفار
۱۹	ناز نگاه
۲۰	کربلای دل
۲۰	ای عشق
۲۰	بی تابی
۲۱	قتلگاه
۲۱	آینه شکسته
۲۱	بی قراری
۲۱	نماز
۲۱	سجده بی رکوع
۲۲	دوام هستی
۲۲	مانند علی
۲۳	دستگیری
۲۳	شکست هستی
۲۳	حسرت
۲۴	مهمانی

۲۴	مرکز عشق
۲۴	علمدار
۲۴	شط نگاه
۲۵	بازگشت
۲۵	مدد کن
۲۵	تکیه گاه
۲۵	یا ابا الفضل
۲۶	قامت خم
۲۶	اسم اعظم
۲۶	راز عشق بازی
۲۶	حدا
۲۷	ری
۲۷	زین
۲۷	سیت
۲۸	پیروزی
۲۸	جمال
۲۸	تفسیر
۲۹	داغ دل
۲۹	تماشا
۲۹	سر عشق
۳۰	تشیع
۳۰	لیخند
۳۰	تبسم
۳۰	هدیه
۳۰	قرآن
۳۱	بیمار
۳۱	سکون
۳۱	کنج حرم
۳۳	تا مشهد
۳۳	جستجو
۳۳	حج من
۳۳	دلخوشی
۳۴	حلاوت
۳۴	آهوی دلم
۳۴	دوبارم
۳۴	اضطراب

۳۵	فال.....
۳۵	دروغ.....
۳۵	به: شهید گمنام و عارف بی نشان عباس عباس فرد.....
۳۵	بازگشت.....
۳۵	خنده بی نشان.....
۳۶	برای مادرم.....
۳۶	برای پدرم.....
۳۷	دلسروده‌های رضوی.....
۳۸	دل‌تنگ حرم.....
۴۰	به‌ت قرب.....
۴۳	ماه خراسانی من.....
۴۵	گدای رمضان.....
۵۰	هوان حرم.....
۵۱	هم‌نرا با فاری.....
۵۲	(عَظُمَ الْإِسْلَامُ نِعْمَ التَّلَا يُبَلِّغُ الْحُسَيْنُ بِكَرْبَلَا).....
۵۴	نذر غربت لحظه‌ای تغیر حسین حضرت زهرا سلام الله علیها.....
۵۷	دفتر مثنوی.....
۵۸	حریم رؤیایی.....
۶۱	سوره قدر رباب.....
۶۶	کوثر ناز.....
۷۲	فاطمیه.....
۷۷	آخرین پیمانه.....
۸۱	غزل واردها.....
۸۲	مرتبه‌ی قدسی.....
۸۳	سرمایه.....
۸۴	آخرین سرباز.....
۸۵	فخر غلامی.....
۸۶	شب پنجم... مناجات با امام زمان ارواحنا فداء در شب پنجم محرم.....
۸۷	شب ششم... واگویه‌ای با حضرت ولی عصر ارواحنا فداء.....
۸۸	شب هفتم... نجوایی با امام زمان ارواحنا فداء.....
۸۹	شب هشتم... ۱ مناجات با حضرت ولی عصر ارواحنا فداء.....
۹۱	شب نهم... ۱ نجوا با امام زمان ارواحنا فداء.....
۹۳	شب دهم... درد دل با امام زمان ارواحنا فداء در شب عاشورا.....
۹۴	زخم فدک.....
۹۵	غدير عشق.....